

Išeivijos organizacijų vaduojamoji veikla. Šaltinių publikacijos

Ši tema labai plati tiek geografiniu atžvilgiu, tiek organizacijų skaičiumi. Publikacijoje siekiama atskleisti išeivijos organizacijų vaduojamąją veiklą per šaltinius. Dokumentai išties vertingi, originalūs; dauguma jų iki šiol niekur neskelbti. Juose atsispindi įvairių organizacijų veikla, joms iškilę sunkumai įgyvendinti savo ketinimus bei kliūtys, trukdžiusios tarpusavyje bendradarbiauti. Tai daugiausia susirašinėjimas tarp atskirų vienos organizacijos narių ar net skirtingų organizacijų bei oficialių lietuviškų įstaigų, veikusių JAV. Visi čia skelbiami dokumentai saugomi Vytauto Didžiojo universitete įsikūrusiame Išeivijos studijų centre (ISC). Centro rankraštyne saugomos rankraščių kolekcijos, kurias šiam centrui dovanojo JAV lietuvių bendruomenės veikėjai. Publikuojami dokumentai yra iš didžiausio – Broniaus Kviklio archyvo, kuriame jis sukaupė ir išsaugojo daug vertingų išeivijoje veikusių organizacijų dokumentų. Tie archyvai nėra vientisi, bet jie reikšmingi mūsų išeivijos istorijai.

Trumpai apžvelgsime išeivijos organizacijas, veikusias iki Lietuvai lemtingų 1940 m. įvykių ir susikūrusias tuo laikotarpiu. Nemažai duomenų tam teikia išeivijoje leisti informaciniai leidiniai, gana išsamūs ir kol kas bene vieninteliai, galintys padėti aiškinantis kurio nors iškilus asmens veiklos sritį ar užimamas pareigas lietuviškoje aplinkoje.

Didžiausia ir aktyviausia kovotoja dėl Lietuvos laisvės – JAV lietuvių bendruomenė. Ši bendruomenė turi vienas seniausių lietuviškas kolonijas, išsibarsčiusias po visas Valstijas. Tarpusavio ryšiams palaikyti, įvairioms problemoms spręsti išeivijos lietuviai steigė įvairias organizacijas, draugijas pagal partinius, religinius, kultūrinius, šviečiamuosius ir kt. principus. Jos leido savo laikraščius, žurnalus, nario mokesčiais išlaikė šeštadienines lietuviškas mokyklas, organizavo įvairius labdaros renginius. Lietuviškoje aplinkoje visokeriopos paramos sulaukė nepriklausomos Lietuvos pasiuntinybė, kuriai vadovavo Povilas Žadeikis, veikė konsulatai Niujorke (konsulas Jonas Budrys), Čikagoje (konsulas Petras Daužvardis), per kuriuos lietuviai išeiviai rėmė Lietuvos ekonomiką, mokslą, kultūrą.

Natūralu, kad ši bendruomenė aktyviausiai dalyvavo kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės pirmosios sovietinės okupacijos (1940–1941), nacių okupacijos (1941–1945) ir antrosios sovietinės okupacijos metu.

Tuo laikotarpiu reikėjo pamiršti politines aistras ir visą veiklą nukreipti Lietuvos vadavimo linkme. Deja, ne visada tai sekėsi padaryti; trukdė ambicijos, stigo patirties, buvo padaryta klaidų kuriant įvairias organizacijas, kurių veikla dažnai dubliavosi, varžė viena kitos veiksmus. Visa tai kliudė organizuotai, glaudžiai ir operatyviai veikti. Be to, visi tų

organizacijų veikėjai turėjo tiesioginį darbą, kuris garantavo jų pačių ekonominį stabilumą, o visa lietuviškoji veikla buvo jų laisvalaikio darbas. Visi jie buvo JAV piliečiai ir turėjo elgtis nepažeisdami Valstijų įstatymų.

Lietuvai netekus nepriklausomybės, JAV lietuvių bendruomenėje kūrėsi naujos organizacijos, siekiančios jau politinių tikslų. 1940 m. spalio 15 d. buvo įkurta Amerikos lietuvių taryba (ALT). Ją rėmė visų Lietuvos laisvės siekiančių srovių atstovai. ALT veiklai organizuoti buvo renkamas Vykdomasis komitetas ir Taryba. Leonardas Šimutis, išrinktas Vykdomojo komiteto pirmininku, daug nuveikė vienydamas Lietuvių bendruomenę organizuotai paramai tremtyje atsidūrusiems lietuviams.

Nacių okupacijos metais lietuviai įsitraukė į Antibolševikinį tautų bloką (Anti-Bolshevist Block of Nations), įsteigtą 1942 m. Europoje kovai su bolševizmu. Šios organizacijos remiami lietuviai leido biuletenį „Savaitės žinios“ (redaktorius J. Gytis). Organizaciją materialiai rėmė Antibolševikinio tautų bloko amerikiečiai draugai (The American Friends of Anti-Bolshevist Block of Nations). Per šią organizaciją buvo galima palaikyti santykius su kitų tautų išeivijos bendruomenėmis tiek Europoje, tiek JAV (kaipantai su lenkais, latviais, čekais ir t. t.). Nereikia pamiršti fakto, kad Didžioji Britanija ir JAV Antrojo pasaulinio karo metu buvo sudariusios koaliciją su Sovietų Sąjunga. Tad šių šalių Lietuvių bendruomenės turėjo veikti labai atsargiai ir išmintingai pasirinkti kovos metodus, kad nesugriautų gerų santykių su oficialiomis šių šalių tarnybomis, įtakingais politikais, visuomenės veikėjais, žurnalistais. Be to, vykstant karui buvo labai sudėtinga palaikyti ryšius su Europoje veikusiomis lietuviškomis diplomatinėmis tarnybomis bei kitomis organizacijomis.

1943 m. buvo įkurtas Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas (VLIK) – Lietuvos politinių grupių ir rezistencinių kovos or-

ganizacijų bendras organas vadovauti kovai dėl Lietuvos nepriklausomybės. Jis buvo įsteigtas Vokietijoje, bet artimai bendradarbiavo su Amerikos lietuvių taryba.

1944 m. balandžio 1 d. įsteigtas Bendras Amerikos lietuvių fondas (BALF), savo veikla prisidėjęs prie kovos dėl Lietuvos laisvės.

1949 m. gegužės 22 d. buvo įkurta Amerikos lietuvių tautinė sąjunga (ALTS), sujungusi tris organizacijas, veikusias 1942–1944 m.: Amerikos lietuvių tautininkų sąjungą, Lietuvai vaduoti sąjungą ir Amerikos lietuvių misiją. Šios reorganizuotos organizacijos vadovu buvo išrinktas advokatas Antanas A. Olis. Sąjungos rūpesčiu buvo įkurta Informacijos komisija, kuriai vadovavo Vincas Rastenis. Komisijos tikslas – derinti įvairių organizacijų veiklą bendroje kovoje dėl Lietuvos laisvės.

Visą šį laikotarpį, Lietuvai netekus nepriklausomybės, veikė nepriklausomos Lietuvos pasiuntinybė Jungtinėse Amerikos Valstijose, konsulatai. Po Antrojo pasaulinio karo JAV valdžios institucijos tarsi nepastebėjo jų egzistavimo ir jų veiklos neteisėtumo (juk Lietuva jau nebuvo savarankiška ir jos „interesus“ atstovavo SSRS ambasada). Tai buvo tikrai reikalinga jungiamoji grandis su kitose šalyse likusiais ir oficialiai veikusiais nepriklausomos Lietuvos pasiuntiniais ar konsulais (Didžiojoje Britanijoje nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotas ministras Bronius K. Balutis, patarėjas Vincas Balickas, Italijoje – Lietuvos diplomatijos šefas Stasys Lozoraitis, nepaprastasis pasiuntinys prie Šventojo Sosto Stasys Girdvainis, sekretorius Stasys Lozoraitis ir t. t.). Šioje grandinėje turėjo savo užduotis ir be oficialaus pripažinimo veikę konsulatai (Šveicarijoje – konsulas Stepas Garbačiauskas, Prancūzijoje – dr. Stasys A. Bačkis, Kanadoje – konsulo pareigas ėjęs Vytautas Gylys, Urugvajuje – nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotas ministras Pietų Amerikai Kazys Graužinis). Per šiuos asmenis buvo palaikomi ryšiai su įtakingais politikais, buvo galima gauti išsamesnės infor-

macijos, reikalingos lietuviškų organizacijų veiklai organizuoti. Per juos buvo rengiami susitikimai su aukštais valstybės pareigūnais, daromi oficialūs pranešimai.

1950 m. įsteigta Lietuvių rezistencijos santarvė – visuomeninė organizacija, sudaryta nepartiniu principu siekiant sujungti visų lietuvių užsienyje veiklą kovai dėl Lietuvos laisvės.

1951 m. vasario 16 d. įsteigtas „Amerikos balso“ lietuvių padalinys (The American Voice).

1951 m. liepos 20 d. Jungtinėse Valstijose buvo įkurtas Laisvosios Europos universitetas tremty (The Free Europe University in Exile) kaip Nacionalinio komiteto laisvajai Europai (National Committee for Free Europe) padalinys. Šio Universiteto įkūrimą inicijavo grupė JAV piliečių, įsitikinusių, kad laisvė yra nedalijama ir kad Sovietų užmačioms reikia pastoti kelią konkrečiais veiksmais prieš melo propagandą. Tam buvo parengtos trys veiklos programos:

1) padėti iš bolševikų pavergtų šalių pabėgusiems vadams palaikyti ryšius su savo šalimis per tam tikslui laikomą „Laisvosios Europos“ radijo siųstuvą (Radio Free Europe);

2) suteikti prieglobstį, darbą ir kitokią ekonominę paramą atskiriems tremtiniais ir jų grupėms, kol jie bus tremtyje;

3) rūpintis tremtinių jaunimu. Tam tikslui įkurtas Laisvosios Europos universitetas, kuris rūpinosi, kad šis jaunimas galėtų mokytis, gautų stipendijas.

Po Antrojo pasaulinio karo dauguma lietuvių, pasitraukusių į Vakarus, pateko į DP (Displaced Persons) stovyklas. Su jais buvo palaikomi ryšiai. JAV lietuvių bendruomenės nariai organizavo labdaros renginius, kurių metu surinktos lėšos būdavo panaudojamos DP stovyklose gyvenantiems lietuviams šelpti. Be to, ši bendruomenė rūpinosi, kad lietuviai galėtų persikelti į JAV. Patekti į Jungtines Valstijas nebuvo taip paprasta. Tam reikėjo ne tik dokumentų, įro-

dančių, jog nesi komunistas, teroristas ir kt., bet ir garantijų (Affidavit of Support), kad turėsi būstą, darbą. Būdavo atrenkami išsilavinę, su moksliniais laipsniais, turintys artimų giminių (tėvus, žmoną, vyrą, brolius, seseris ir kt.), jauni, perspektyvūs ir naudingi JAV žmonės. Šalpos srityje ypač aktyviai veikė JAV esančios vienuolijos – Mažųjų brolių ordinas (OFM – Tėvų pranciškonų ordinas), Saleziečių ordinas, Jėzuitų ordinas ir Susivienijimas lietuvių Amerikoje (SLA). Pastaroji organizacija inicijavo Amerikos lietuvių jungtinio imigracijos komiteto steigimą. Jo uždavinys – aiškintis padėtį ir rūpintis lietuvių imigravimu į JAV, Kanadą, Argentiną galimybėmis bei globoti atvykusius lietuvius, parūpinti jiems darbą, būstą. Šio komiteto pastangomis beveik 40 proc. baltų tremtinių gavo pirmenybę imigruoti į JAV. Pagal 1948 m. JAV priimtą Tremtinių įstatymą (Displaced Persons Act) per trejus metus į JAV atvyko daugiau kaip 30 tūkst. lietuvių.

Patekę į JAV lietuviai pagyvino Lietuvių bendruomenės gyvenimą, įsitraukė į organizacijas, kovojančias dėl Lietuvos laisvės, rado naujų veiklos sričių. Jie suartino JAV lietuvių bendruomenę su kitose šalyse veikiančiomis lietuviškomis organizacijomis (ypač esančiomis Europoje).

Šių organizacijų nuoširdus darbas vertė Amerikos demokratines jėgas susimąstyti, ar tikrai SSRS yra demokratiška valstybė. Tos demokratinės struktūros materialiai parėmė įvairias JAV lietuvių bendruomenės organizacijas, sudarė sąlygas spausdinti straipsnius, aiškinti savo kovos tikslus Amerikos spaudoje.

Toliau skelbiamuose dokumentuose ištaisytos tik gramatinės klaidos, o kalba, stilius, rekvizitų išdėstymo tvarka palikta kaip originale. Dokumentams duotos redakcinės antraštės, po kiekvienu dokumentu nurodyta jo metrika (saugojimo vieta, fondas, aprašo ir bylos numeris). Publikacijos pabaigoje pateikti paaiškinimai ir literatūros sąrašas.

P. Žadeikio laiškas J. Budriui apie tremtinių šelpimo organizavimą

Nr. 1318

1941 m. gruodžio 8 d.

Skubu

*Lietuvos Generaliniam Konsulatui New Yorke**Dėl praktiško Lietuvos ir jos tremtinių šelpimo plano ir vykdymo centro*

Prie pirmiau iškeltų šelpimo srities reikalų dabar jau laikas suglausti turimas žinias ir įgytą patyrimą ir įstatyti šelpimą į praktiškas vėžes.

Lietuvos Generalinis Konsulatas New Yorke, Konsulato Čikagoje padedamas, prašomas tuo svarbiu reikalu pasirūpinti ir įvykdyti tokioje formoje, kokią aplinkybės pataria. Kalbamas darbas galėtų gi eiti šalia Konsulato ir jo priežiūroje.

Šiuomi siūlau p. Generaliniam Konsului imtis iniciatyvos sukviesti tam reikalui reikalingų ir prieinamų asmenų iš savo artimos apylinkės. Svarbu, kad pasitarime dalyvautų Koordinacijos Komisijos atstovas. Fondų atstovui dalyvavimas būtinas. Į tokį pasitarimą atvykčiau ir aš laikotarpy 13–20 gruodžio.

Praktiškiems šelpimo klausimams svarstyti Konsulatas pasirūpina sau patarėjų komitetą. Generalinis Konsulatas su Konsulatu Čikagoje renka visokeriopą medžiagą apie šelpimo praktiką. Jei Konsulatas turi dėl šio kokių pastabų – prašomas atsiliepti.

*P. Žadeikis**Įg. Ministras*

ISC, f. 1, ap. 1/7, b. 126/29. Mašinraštis, originalas. 1 lapas.

P. Žadeikio laiškas L. Simučiai apie Amerikos lietuvių Visuotinio seimo, Lietuvos piliečių tarybos ir Lietuvos vyriausybės svetur organizavimą*Nuorašas*

Nr. 1362

1941 m. gruodžio 20 d.

*p. L. Simutis
ALT Pirmininkas,
2334 So. Oakley Ave.,
Chicago, Ill.*

Didžiai gerbiamas Tamsta,

1. Tamstos š. m. lapkričio 30 d. laišką AL Visuotinio Seimo reikalu esu gavęs senokai, – ačiū už atsakymą, kuriame telpa ALT pažadas pasirūpinti Seimo idėjos realizavimu, kai jau Lietuvos Piliečių Taryba ir Lietuvos Vyriausybė Svetur bus susidariusios ir veikimo planus išsiryškinusios.

Numanydamas, kad Amerikos Lietuvių Visuotiniam Seimui šaukti yra reikalinga labai daug priruošiamojo darbo, kuris pareikalautų ilgo laiko, aš savo laiške iš š. m. lapkričio 24 d. teprašiau tik „principinio nutarimo“, kuris, jei būtų AL Tarybos plenumo padarytas, pasireikštų tik tam tikslui Komisijos sudarymu. Tamstos atsakymas dalinai lyg atstoja Komisijos sudarymą ir tokiu būdu aš tikiu, kad AL Visuotinio Seimo idėja augs ir stiprės, būdama Amerikos lietuvių visuomenės veikėjų ir spaudos nuolatinio galvojimo objektu; ir tas dalykas, man rodosi, tarnaus didesnei lietuvių vienybei ir studijų pagilinimui. Juk visai būtų tvarkoje ir tikslinga, kad jau dabar būtų numatyti įvairių klausimų referentai ir pakviesti ruošti. Kad Seimo idėja susidomėtų visa visuomenė, kai kas galėtų būti svarstoma Lietuviškame Forume svarbesniuose centruose (miestuose).

2. Kas dėl Lietuvos Piliečių Tarybos ir Vyriausybės, tai tie dalykai yra objektu Lietuvos pasiuntinybės rūpesčių ir pastangų. Jų realizavimas betgi priklauso ne vien nuo Pasiuntinybės ar Lietuvos piliečių noro. Pastangos ta kryptimi buvo daromos ir seniau. Pavyzdin, Lietuvos Piliečių Komitetas teoretiškai egzistavo ir pirmiau, bent spaudoje kartais pasirodydavo. Amerikai įstojus karan, visi reiškiniai ir veiksmai įgavo naujos prasmės ir impulso. Atėjo momentas, kada aiškumo dėlei apie Lietuvos reikalus kalbėti pasidarė privalu patiems Lietuvos piliečiams pirmoje eilėje. Toji pareiga buvo ir pirmiau, o betgi tik dabar karo apystovų dėlei ji taip ryškiai tepabrėžiama. Todėl Lietuvių Piliečių Tarybos formavimosi, rodos, eina pirmyn ir Pasiuntinybė tikisi, kad procesas netrukus turės užsibaigti priėjęs laimingo galo, – kitaip sakant, turėtų Amerikos Lietuvių Tarybos bei svarbesniųjų organizacijų brolišką pritarimą tam, kad talka ir kooperacija Lietuvos ir Amerikos reikaluose žydėtų ir taip sudarytų pagrindą, kad naujai gimusi LP Taryba, formaliai neatstovaudama visų šioje šalyje gyvenančių Lietuvos piliečių, taip veiktų tvarkingai ir taktingai, kad užsitarnautų jų (Lietuvos piliečių) pasitikėjimą ir be visuotinių rinkimų (kurie dėl karo apystovų ir technišku sumetimų neįmanomi), o taipgi susilauktų oficialių įstaigų pripažinimo.

Kas dėl Lietuvos Vyriausybės Svetur, tai šis klausimas aiškiai priguli nuo tarptautinės situacijos, bet jis anaip toli nėra užmirštas ar atidėliojamas, nors Pasiuntinybė šiuo tarpu neturi čia ko apčiuopiamo pranešti.

Su geriausiais linkėjimais ateičiai Kalėdų Švenčių ir Naujų Metų proga

P. Žadeikis

Lietuvos Atstovas

ICS, f. 1, ap. 1/7, b. 295/62. Mašinraštis, originalas. 2 lapai.

1942 m. gegužės 9 d. Pro memoria Nr. 1

Chicago, 1942 m.
gegužės 9 d.

Konfidencialiai

Pro memoria No. 1

Redakatoriaus M. Vaidylos iniciatyva buvo sušauktas bendras ALT ir LTT narių posėdis. Dalyvavo: Šimutis, Grigaitis, Vaidyla, Daužvardis, Barauskas, Pakštas ir Vileišis.

Vaidyla trumpai pareiškė, kad pietų tikslas yra sutaukinti visus dalyvius su Ponu Konsulu. Mes replikavome, kad niekuomet nebuvom susipykę, ir po pareikštų nuomonių radome, kad

visi nusiskundimai liko praeityje ir buvę nesusipratimai likę likviduoti. Konsulas Daužvardis nusiskundė, kad Ministeris Žadeikis negavo jokių informacijų iš Tarybos Sekretoriato. Pastebėjo, kad ir neturėdamas jų gynė LTT, kai State Department prašė pareikšti Poną Žadeikį savo nuomone. Konsulas neva stengėsi iškelti gerą P. Ministerio širdį, bet Grigaitis tame atrado tik eilinę pareigą. Atrodo, tiek Konsulas, tiek Ministeris Žadeikis krypta nejučiomis LTT link.

Pasikalbėjimų metu paaiškėjo nemaloni aplinkybė, kad jau visas mėnuo praėjo, o Sekretariatas neturi nei statuto, nei protokolų.

Lenkai paskyrė p. Januszą Stamirowski politiniu patarėju prie lenkų konsulato Čikagoje. Jam pavesta specialiai rūpintis ir paruošti Amerikos lenkų visuomenę prie palankesnio lenkų bendradarbiavimo su lietuviais ir čekais.

Tęsiant per dr. Januszą užmegztą kontaktą dėl tarpusavio abiejų tautų bendradarbiavimo, prof. Pakštas atstovavo lietuviams gegužės 3 d. lenkų suruoštose iškilmėse.

Gauna: Gabaliauskas, Grinius, Januškis, Kajeckas, Pakštas, Robinzonas, Vaičiulaitis, Vileišis. Gauna pasiskaityti: Prunskis, Deksnys, Barauskas.

Privatus laiškas kun. A. Deksniui

Privatus laiškas, rašytas kun. Dr. Deksniui. Čikaga. 1942.7.23

Mielieji Prieteliai,

Jau ketvirtas mėnuo baigias, kai mes turėjome LTT suvažiavimą ir kai padarėm skambius nutarimus. Tačiau visi prisipažinsim, kad darbas truputį per lėtai eina. Mes dirbam, bet lyg nedrąsiai.

Visi Jūs žinot lėšų svarbą... Turime įvykdyti tai, ką savo žodžiu pažadėjome pereitame suvažiavime. Tengi pažadėjome surinkti iki 1943.4.9 1500 dolerių. Mūsų kasa gi apytuštė... Aš siūlau padaryti pradžiai 6 kolektorius, kurie turėtų kas mėnesį iškolektuoti iš idealistų lietuvių patriotų tam tikrą mėnesinį mokestį Lietuvos Nepriklausomybės gelbėjimui. Pradžiai patiekiu sąrašą, iš kurio prašom pasirinkti 12 asmenų, kuriuos kas mėnesį tektų aplankyti ir iškolektuoti.

Pradžiai kolektoariais būtų: Barauskas, Deksnys, Samienė, Skyrius ir Vileišis. Turime surengti viešą pranešimą Čikagos žurnalistams ir pavaišinti juos. Tą pranešimą turėtų padaryti Ponia Bulotienė. Turime užmegzti ryšius su Lietuva ir atlikti daugelį darbų... Turėkim savigarbos jausmo ir nepalikim neįvykdę savo pažadų.

Dokumentai gauti 43.1.8

1942 m. gegužės 16 d. Pro memoria Nr. 2

Konfidencialiai

1942.5.16

Pro memoria No. 2

Dr. Junosza, lenkų informacinio biuro vedėjas, ir dr. Janusz Stamirowski aną dieną mane pakvietė vakarieniauti į žinomą Lake Shore Club. Vakarienės metu plačiai palietėme visus svar-

besnius politinius klausimus. Jie pažymėjo, kad tiek mūsų, tiek lenkų politinė padėtis yra labai sunki. Lenkai labai džiaugiasi, kad jiems pavyko išgelbėti keletą divizijų iš Rusijos. Tačiau Londone įvykusi lenkų generolų konferencija nutarė senų klaidų nebekartoti ir savo turimus kareivius „čėdyti“ geresniems laikams. Jie dabar nekantriai laukia didesnio tiek vokiečių, tiek rusų nusilpimo... Jie labai pageidautų matyti pusiau gyvus ir baisiai nukamuotus vokiečius ir rusus prie Uralo kalnų. Anot lenkų, tai jau pradeda suprasti ir čekai su anglais... Patarėjas Stamirowski pareiškė, kad jo uždavinys yra sekti ir plėsti lietuvių–lenkų ir lenkų–čekų santykius. Jis pareiškė, kad lenkai net sutiktų ir Vilniaus klausimą mums palankia prasme išspręsti, jei mes sutiktume įstoti į bendrą lenkų–čekų–lietuvių konfederaciją ir pasirašytumėm tuos pačius 14 punktų, kuriuos lenkai ir čekai pasirašė. Jis kelis kartus man kartojo skirtumą tarp federacijos ir konfederacijos, stengdamasis užakcentuoti, kad mes liktume visai laisvi ir savistovūs ir t. t. Be to, esą mūsų nutarimas galutinės galios neįgaus, kol išlaisvintų šalių parlamentai susitarimo nepatvirtins. Tai gi galės įvykti tik karui pasibaigus. Tačiau toks nutarimas tiek mums, tiek lenkams turėtų begalinės naudos. Jie abu labai pesimistiškai žiūri į latvius ir estus. Tuo tarpu jie nepageidautų nei vieno, nei antrą matyti Centro Europos konfederacijoje. Lenkai prašė mane informuoti savo kolegas Taryboje ir pareiškė noro dažniau pasimatyti ir pasikeisti nuomonėmis. Taip pat lenkai pareiškė, kad jie visur mus remia, kur tik galės, nieko iš mūsų nereikalaudami. Patarėjas Stamirowski žadėjo net susinešti su Lenkijos ambasada Maskvoje ir prašyti Lenkų Raudonąjį Kryžių perleisti dalį siuntinių mūsų tremtiniam. Lenkai nepageidautų triukšmo vedant pasikalbėjimus, nes tai tik pakenktų reikalo esmei. Jie pareiškė, kad jei mes Jums, lietuviams, purement et simplement Vilnių pripažintumėm, tai mus lenkai pakartų. Taip pat ir Jus lietuviai pakartų, jei jūs Vilniaus išsižadėtumėt. Taigi ieškokim bendrai išeities, kad visi liktume gyvi ir patenkinti. Tiesa, tai be galo sunkus klausimas, bet juk nėra nė vieno klausimo, kurio geru noru žmonės tarpusavyje negalėtų išrišti. Pasikeitę nuomonėmis, pažadėjome laiks nuo laiko pasimatyti ir pasikeisti nuomonėmis.

Norėčiau patirti Tarybos narių nuomones dėl J. Smetonos atakų. Manau, reikėtų smarkiau reaguoti. Nesukraukim ant Gabaliausko vieno tą advokato rolę. Priemonių ir būdų tiems plūdimams užkirsti turime pakankamai.

Gauna: Grigaitis, Kajeckas, Gabaliauskas, Januškis, Pakštas, Robinzonas, Vaičiulaitis ir Vileišis.

Dokumentas gautas 43.1.8

1942 m. liepos 1 d. Pro memoria Nr. 6

Konfidencialiai

Chicago, 1942.7.1

Pro memoria No. 6

Šiandien gavau p. Kajecko laiškėlį, kuriame jis pasižadėjo už poros dienų atsiųsti visų United Nations Pasiuntinybių ir Senato Užsienio Komisijos narių adresus.

Tai, manau, pamažu sudarysime visą sąrašą asmenų, kuriems teks ateity LTT pareiškimus siuntinėti.

Manau, kad prieš siunčiant pareiškimą Tarybos vardu visi Tarybos nariai turėtų būti supažindinti su jo turiniu. Tuo būdu galėtų atsirasti naujų minčių ir kartais būtų galima išvengti

mažesnių netikslumų. Todėl dabar iš kalno siunčiu LTT narių informacijai antro pareiškimo projektą. Tą projektą sudarė pulk. K. Grinius ir aš pateikiu jo anglišką tekstą su savo priedais. Jei kas turėtų pastabų, tai malonėkite atsiųsti. Taip pat prašysiu atsiųsti adresus žymesnių ir įtakingesnių savo apylinkės asmenų.

Pareiškimo No. 2 projektas.

„Rusiškos okupacijos metu, t. y. 1940.6.15–1941.6.22 laikotarpyje, visa eilė nuosavybinių kategorijų Lietuvoje liko nusavinta, suvalstybinta ar šiaip pertvarkyta... Vokiečiams Lietuvą 1941 m. vasarą okupavus, naujieji atėjūnai viešai paskelbė, esą jie Lietuvoje privačios nuosavybės visai neradę.

LTT laiko save kompetentinga pareikšti, kad Lietuvos žmonės nesutiks su jokiais..... Lietuviai TT mano, kad bet kokie nuosavybinių kategorijų padaryti pakeitimai turės būti savo laiku peržiūrėti specialiai tam reikalui įkurtos įstaigos.

Attorney General Francis Biddle š. m. birželio mėn. 25 d. paskelbė, kad visos draugijos ir atskiri asmenys turi persiregistruoti Department of Justice, jei jie dirba politinį darbą. Jie turi pateikti smulkiausių apyskaitą iš savo veikimo iki 42.7.9.

Tuo tarpu pas mus niekas nesutvarkyta ir niekas nieko neruošia. Įstatai dar nesuredaguoti, protokolai nesurašyti, nutarimai nepaskelbti etc. Aš bijau, kad neįvyktų skandalo. Taip negalima tvarkyti viso dalyko ir į pavojų statyti visos organizacijos. Reikia surasti būdų susitvarkyti. Norėčiau užgirsti, ar mūsų jau paruošta visa medžiaga ir raportas Department of Justice. Kas tai atlieka.

Gautas laiškelis iš dr. Šaulio Šveicarijoje. Jis prašo mus stiprinti veiklą ir stovėti budriai tėvynės reikalų sargyboje. Nusiskundžia, kad žinios iš Lietuvos ateina tik privačiu keliu.

Dokumentas gautas 43.1.8

1942 m. liepos 15 d. Pro memoria Nr. 7

Konfidencialiai

Chicago, 42.7.15

Pro memoria No. 7

Turim nors kokius ryšius sudaryti ar per USA įstaigas ar betarpiiai susinešti su mūsų piliečiais Švedijoje.

Tai [tremtinių reikalai. – Red.] turėtų būti pirmos eilės reikalas.

Jei yra Lietuvos piliečiai, tai gali būti ir Lietuvos Raudonasis Kryžius. Lenkai, čekai ir kitos tautos turi savo Raudonojo Kryžiaus sekcijas ir jose dirba. Mes nė to neturim.

Šeštadienį, liepos 11 d., turėjom abiejų Tarybos narių posėdį. Dalyvavo: Barauskas, Daužvardis, Grigaitis, Pakštas, Prunskis, Šimutis, Vaidyla, Vileišis. Konsulas Daužvardis: Lietuvos klausimas atidėtas iki karo pabaigos ir nebus daugiau keliamas. Nurodo mums žinomą USA vyriausybės prielankumą ir iškelė Prezidento Rooseveltto nuopelnus. Prašė raginti lietuvius siųsti pasiteiravimus apie savo gimines Amerikos Raudonajam Kryžiui.

Nutarėm imtis griežtų kontrapriemonių prieš bolševikų vedamą akciją už Lietuvos prijungimą prie Sovietų Sąjungos. Daužvardis nurodė, kad nuolatinis bolševikų klebenimas pradedamas jausti Washingtone ir daro neblogą įspūdžio. Nutarėm daugiau rūpintis tremtiniais Sibire. Išrinkta komisija: Barauskas, Vaidyla, Vileišis.

Nutarėm nedalyvauti lenkų–čekų ruošiamame minėjime Žalgirio mūšiui, nutarėm suredaguoti statement, kuris nušviestų visą teisybę ir pasakytų, kad tai buvo Vytauto ir lietuvių minėjimas, o ne slavų. Statementui suredaguoti komisija išrinkta iš Grigaičio, Šimučio, Pakšto, tam tikslui panaudojant visą turimą istorinę medžiagą.

Labai gaila, kad mūsų vidaus susitvarkymas neina, kaip buvo numatyta. Jau ketvirtas mėnuo baigiasi, o pažanga labai nedidelė. Jei kas į laiškus neatsako, tai jo dalykas, bet dėl tos priežasties visas darbas negali sustoti. Sukruskim ir atlikim savo pareigas.

Linkėjimai visiems

Dr. P. V.

Gauna: Barauskas, Deksnys, Gabaliauskas, Januškis, Pakštas, Prunskis, Rabinavičius, Robinzonas, Starkus, Vaičiulaitis ir Vileišis.

Mano: Gabal. LTT protokolų ilgoką laiką negrąžino. Neturėjo laiko prisiųsti. Žinia nuo Deksnio.

Gauta 43.1.8

ISC, f. 1, ap. 1/7, b. 293/61. Mašinraštis, originalas. 4 lapai.

P. Žadeikio laiškas plk. K. Griniui apie Vilnijos krašto lietuvių ir lenkų santykius

Nr. 957

1942 m. spalio 12 d.

Pulk. K. Grinius,
71 Glenlawn Ave.,
Sea Cliff, L. I., N.Y.

Gerbiamas p. Pulkininke,

Ačiū už atsiuntimą „kurtuazijos sumetimais“ nuorašo laiško, rašyto dr. Grigaičiui.

Tamstos „independent“ tyrinėjimas indomus.

„Atsilygindamas“ jungiu nuorašą mano laiško p. SLA Pirmininkui.

Lietuva, kaip ir Lenkija, yra nacių prislėgta, ir lietuviai, kaip ir lenkai, laisvėje gyveną, negali būti atsakomingi už Kubiliūnų ir Kozłowskių darbus, kurie yra ne kas daugiau, kaip nacių okupacijos triksai. Lenkų propagandos kanuolės tyli dėl bolševikų darytų skriaudų iš baimės prieš sovietus, bet savo politikos išrokavimais randa sau naudinga nuodyti pasaulio opinį prieš lietuvių tautą, pakišdami mintį, kad „lietuviai žiauresni už nacius“.

Su nacių kolaborantais Lietuvoje čia niekas bendro neturi ir PAT'o minimas dr. J. Paukštis, darbo ir socialės tvarkos tarėjas, čia mums nežinomas kaip „generolas“. Sandarbininkavimas su okupantais, žinoma, yra smerktinas, bet ne mažiau kaip ir nedoras lenkų propagandos manevras. Tai tokie mūsų „kontrfaktai“.

Su pagarba

P. Žadeikis
Įg. Ministras

Priedų: 1.

Ištrauka iš pulk. K. Griniaus „Independent“ patyrinėjimo (1942 m. spalio 7 d.) seka:
„Pranešu, kad pirmadienį, spalio 5 PAT'o IX. 29 komunikato reikalu (Ponury Rejestr Zbrodni Siepaczy Litewskich) buvo kalbėjęs su d-ru Robinzonu ir su prof. Jedrzejewskiu.

A. Prof. Jedrzejewskio tezė (susiderinęs su Ambasadoriu Ciechanowskiiu):

Žinios apie lietuviškos administracijos žiaurumus Vilniuje esą jų valdžios sluoksnius Londone pasiekdavo nuo seniau. Nenorint kelti naujo politinio erzelio, lenkų valdžia tas žinias laikė „pro domo sua“. Tarp kitko, keliais atvejais lenkų valdžia buvo kreipusis ir Vatikano pagalbos. Ir iš tikrųjų keliais atvejais Vatikanas buvo švelninančiai intervenavęs via Lietuvos Episkopatas.

To nepaisant, sako Profesorius, pastaruoju metu buvo gautas pluoštas itin aliarmuojančių žinių. Esą tylėt nebebuvo galima. Tą reikalą IX. 22 svarstė lenkų Ministrų Kabinetas Londone“.

Nesileidžiant į diskusijas, ant kiek visi PAT'o kaltinimai yra pagrįsti, prof. J. ta proga buvo išsireikšta, esą lenkų valdžia neturi mažiausio noro tame kaltinti lietuvius en bloc. Kaltę jie meta išimtinai vadinamiems „kolaboracionistams“.

Kaip matote, PAT'o tonas vienas, prof. gi J. – kitas.

Pastaba: Lenkų Ministrų Kabineto IX. 22 posėdžio pasekoje, matomai, ir buvo išleistas mums žinomas PAT'o komunikatas. Be to, ta tema atitinkamą radio kalbą Europos lenkams IX. 23 pasakė jų Min. S. Stawronski (žr. Biuletyn Polski iš IX. 24 priede).

B. D-ro Robinzono nuomonė: Neturint galimybės sukontroliuoti PAT'o kaltinimų bien fonde, d-ras Rob. visgi laiko PAT'o toną tendencingu. Lietuvius apskritai čia kaltinti nedera. To nepaisant, lietuviškų „kolaboracionistų“ yra. Jie tai ir atlieka visą nešvarų darbą.

Nuo jų sveika lietuviškoji visuomenė turėtų atsirubežiuoti.

Su d-ru R. pasikalbėjimo metu, be to, dar paaiškėjo, kad:

- a) šį pavasarį pasklidę gandai dėl 60 000 žydų Vilniuje išskerdimo nepasitvirtino;
- b) iš 40 000 Vilniaus ghetto uždarytų abiejų lyčių žydų teliko 10 000. Žinios iš šios vasaros. Jų dalis liko išgabenta fronto darbams (traukiniai A), dalis išgabenta nežinia kur (traukiniai B);
- c) per 1940 m. Velykas naciai buvo inscenizavę žydų pogromą Varšuvoje. Pogromą vykdė lenkai. Nacių policija žydus „gynė“. Pogromas buvo vokiečių filmuojamas;
- d) apie Kauno ir Šiaulių ghetto d-ras R. žinių neturi;
- e) jo nuomone, lenkai turi labai gerą informaciją iš Europos.

ISC, f. 1, ap. 1/7, b. 134/31. Mašinraštis, originalas. 3 lapai.

V. Abraičio, K. Strumskio ir J. Sagio laiškas K. Karpiui apie Amerikos lietuvių centro steigimą

Mr. K. S. Karpius
Cleveland, Ohio

1943 m. balandžio 30 d.

Gerbiamasis,

Vakar gavome Jūsų laišką. Šiandien jį svarstome ir atsakome: jei iš vienos pusės Jums mūsų kvietimas konferencijon „gana keistokas“, tai, turime prisipažinti, kad iš antros pusės Jūsų laiškas mums labai labai sunkiai suprantamas. Tikslu išsiaiškinti atsakome:

1. Mes konferencijoje nemanome steigti jokios naujos organizacijos ar fondo. Iš kvietimo

aiškiai matyti, kad tik norime palaidas tautines organizacijas ir daugelį gerų pavienių tautininkų suburti draugėn.

2. Kvietime matyti, kad mes, „jei jėgos ir sąlygos leistų, norime matyti visos Amerikos vieną stiprų tautininkų centrą“. Jūsų kaltinimas, kad mes nekalbame apie bendrus tautininkų reikalus Amerikoje, o tik rytinius, kad centras būtų Brooklyne – yra aiškus prasilenkimas su tiesa, ir šiandien tik galima pakartoti, kad mūsų tikslas yra vienas: vieną kartą ant visados susitarti visiems tautininkams.

3. Jūs mūsų konferencijos prasmę ir tikslą kiekvienoje laiško dalyje, atrodo, esate supratę, kai rašote: „maži nesusipratimai arba tam tikri tikslai būtų galima išdiskutuoti konferencijoje ir, jei galima, sudaryti bendrą Amerikos lietuvių tautininkų centrą, kaip ir pas mus apie tai kalbama ir matoma tam reikalas. Suvažiavimas galėjo būti šaukiamas ir bendrai“.

Mes tik su šia Jūsų laiško vieta pilnai sutinkame ir sakome ir tikrai tuo tikslu kviečiame šių metų gegužės 30 dieną atvažiuoti padiskutuoti tai su mumis.

Pakartojame, kad nei vieno fondo, nei organizacijos, nei užsispyrimo, kad centras būtų Brooklyne, nei ką nors palikti už tvoros neturime mintyje; dėl to ponas Karpius turi būti tikras.

Pono Prezidento A. Smetonos nekviečiame tikslu surinkti savo nesteigiamam fondui pinigų, o žinodami visą padėtį pilną Poną Prezidentą kviečiame tautininkų konferencijon kaip Lietuvos Respublikos Prezidentą ir seniausią tautininką parodyti Amerikos lietuviškoje ir amerikoniškoje visuomenėje, kad yra labai daug žmonių, kurie pripažįsta Jį kaip Lietuvos simbolį ir kaip Lietuvos atstatymo darbo ašį, apie kurią šis darbas turėtų sukintis.

Kaip ir kitais atsitikimais jau yra parodęs, taip ir šį kartą senasis Brooklynas ir knygos „Timeless Lithuania“ reikale neatsiliks nuo kitų.

Su tikra pagarba

V. Abraitis
K. Strumskis
J. Sagys

ISC, f. 1, ap. 1/7, b. 292/60. Mašinraštis, originalas. 1 lapas.

P. Žadeikio laiškas L. Simučiui apie sumanymą išleisti trijų Baltijos tautų emigrantų organizacijų memorandumą

Lithuanian Legation
Washington, D. C.

Nr. 1875

1946 m. lapkričio 30 d.

Ne spaudai
p. L. Simutis,
ALT Pirmininkas,
2334 So. Oakley Ave.,
Chicago 8, Ill.

Gerbiamasai,

Norėčiau šiuomi pranešti, kad Londono lietuvių tarpe yra gimęs sumanymas, kad trijų Bal-

tijos tautų emigrantų organizacijos, kaip esančios Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Anglijoje ir Europos kontinente, susitarusios tarp savęs parašytų trumpus memorandumus dėl įteikimo Taikos Konferencijai (kuri darys sutartį su Vokietija) organizuotai, tai reiškia vienkart ir padarant memorandumą-santrauką. Šis reikalas, be abejo, yra skubus, nors įteikimo to supermemorandumo nėra vieta ir nėra laikas dar tiksliai nežinoma. Pareiškimai gal turėtų būti 3-se originaluose; jų tekstai būtų neidentiški, tik pasisakytų dėl esmėje vienodų tikslų (ką sumanytojai turi omeny). Esą mintis remiama latvių ir estų visuom. sluoksnių.

Amerikos padangėje, kaip žinote, centralinių organizacijų yra daugiau negu viena: be ALT, LVS, yra dar juk KV, Baltic American Society, Estų Pasaulinė Sąjunga, Latvių centrinė draugija ir kitos. Atrodo, kad iniciatyva tokį sumanymą įvykdyti turėtų tekti bent dviem Amerikos lietuvių labiausiai pasižymėjusioms organizacijoms.

Kaip nusistatysite dėl reikalo ir dėl būdo, tikiuosi, man ar Londonan pranešite.

Su geriausiais linkėjimais

Jūsų P. Žadeikis
Lietuvos Atstovas

ISC, f. 1, ap. 1/7, b. 2726/373. Mašinraštis, originalas. 1 lapas.

VLIK'o 1949 m. pareiškimas lietuviams Vasario 16-osios proga

Lietuviai,

Jau penktą kartą minime Lietuvos Valstybės atstatymo – 16 Vasario – šventę, būdami atskirti geležine uždanga nuo savo Gimtosios Žemės ir net negalėdami susisiekti su Tėvynėje pasilikusiais broliais ir seserimis. Tėvynėje vyksta negailestingas persekiojimas, fizinis Lietuvių Tautos naikinimas ir trėmimas, kuris taip pat reiškia nors ir lėtą, bet tikrą mirtį tolimose Sibiro taigose. Tatai daroma XX amžiuje, kada tarptautinis teismas pasmerkė nusikaltimus prieš žmoniškumą, kada Jungtinių Tautų Organizacija savo paskutinėje sesijoje priėmė žmogaus teisių deklaraciją ir pasmerkė genocidą. 16 Vasario šventės proga mes siunčiame kovojantiems ir persekiojamiems tautiečiams Tėvynėje ir ištrėmimui savo gilią brolišką užuojautą, įsipareigodami nenuilstančia energija tęsti kovą ligi pergalės.

Pasaulinės politikos raida vystosi mūsų naudai, mūsų prietelių ir užtarėjų skaičius gausėja, papildydamas mūsų pačių kovotojų eiles. Ateitis mums teikia daugiau išsilaisvinimo vilčių, bet ir šiandien dar nežinome, kada laimėsime ir galėsime grįžti į savo išlaisvintą Tėvynę. Gyvenamasis momentas mums stato visą eilę naujų uždavinių, kuriuos sėkmingai spręsdami turime dalyvauti visi, neatsižvelgiant kur begyventume ir kokią pasaulėžiūrą išpažintume.

Sunki ir nelygi Lietuvos laisvinimo kova reikalauja iš mūsų sutelkti visas gyvąsias jėgas ir vieningai dirbti. Visi tą darbą trukdantieji kliuviniai turi būti iš mūsų tarpo pašalinti. Šiandien mes turime ieškoti ne to, kas mus skiria, bet to, kas mus jungia. Tik suburtomis jėgomis veikdami mes laimėsime.

Ieškodami pagalbos Lietuvos išlaisvinimui, mums visiems pažįstami, seni ir patyrę politikai yra išvykę į Jungtines Amerikos Valstybes. Vyriausiasis Išlaisvinimo Komitetas teikia tai misijai ypatingą reikšmę Lietuvos laisvinimo darbe. Tos misijos sėkmingumui reikia, kad mes visi ją remtume kuo kas galime. Ypač didelės paramos mūsų delegatams laukiame iš brolių amerikiečių, kurie visada sunkiomis Lietuvių Tautai valandomis pirmieji ateidavo pagalbon.

Lietuvių Tautos laisvės kova reikalauja nemažai ir materialinių išteklių. Atsirandant vis naujiems uždaviniams, Tautos Fondo išlaidos didėja, o pajamos dėl vykstančio tremtinių kilnojimosi mažėja. 16 Vasario šventės proga Vykdomoji Taryba skelbia tradicinę Lietuvos laisvinimui aukų vają. Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas kviečia visas Europoje ir kituose pasaulio kontinentuose esančias lietuviškas organizacijas ir paskirus asmenis aktingai prisidėti prie vajeaus organizavimo ir aukų rinkimo, o visus lietuvius – pagal išgales paremti Tautos Fondą.

Esantieji tremtyje lietuviai skirstosi po visą pasaulį ieškodami laikinos prieglaudos. Šia proga su dideliu dėkingumu minime tuos kraštus, kurių vyriausybės plačiau pravėrė tremtiniams duris ir teikia jiems darbą bei pastogę. Išbarstytą pasaulyje lietuvių jėgos be jungiančios organizacijos bus menkos. Šioms jėgoms stiprinti kuriama Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, kuri jungs visus lietuvius. Tat kiekvieno lietuvio šventa pareiga dalyvauti bendruomenėje ir veikliai įsijungti į Lietuvių Tautos kovą prieš jos naikintojus kuo kas gali: gyvu žodžiu, spauda, organizaciniu darbu, materialine parama. Kurdamiesi svetimuose kraštuose, mes niekad neturime pamiršti kelio Tėvynėn ir tęsti Lietuvos laisvinimo darbą. Mes turime vengti kelių, kurie veda į nutautėjimą ir kliudo grįžti išlaisvinton Tėvynėn.

Trisdešimt pirmąją Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo šventę mes sutinkame susirūpinimo, susikaupimo ir gedulo ženkle, šaukdamiesi Aukščiausiojo pagalbos ištesėti tą kovą ligi visiškos pergalės. Laimėjimą mums laiduoja mūsų bylos teisingumas. Iš šito kieto bandymo išeisime užgrūdinti ir neišsenkančiomis jėgomis išlaisvintoje demokratinėje Lietuvoje imsimės atstatymo ir kūrybos darbo.

Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!

Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas

Tremtyje, 1949 m. vasario mėn. 16 d.

ISC, f. 1, ap. 1/7, b. 6152/1699. Mašinraštis, originalas. 2 lapai.

IŠVADOS

1. Paskelbti dokumentai rodo, kad labai aktyviai veikė oficialios Lietuvos įstaigos, kurias JAV pripažino kaip teisėtas. Tai Lietuvos pasiuntinybė, Lietuvos konsulatai Niujorke, Čikagoje. Jie stengėsi padėti DP stovyklose esantiems lietuviams. Buvo sudaromos įvairios komisijos, kurios tiesiogiai rūpintųsi šalpų finansais, šalpų perdavimo kanalais, zonuotų įmanomus būdus DP stovyklose esantiems lietuviams atvykti į JAV.

2. Buvo rūpinamasi paskelbti Vyriausybę svetur, tačiau tam reikėjo ne tik noro, asmenų, bet ir palankios politinės situacijos

Europoje bei palankaus JAV valstybinių institucijų požiūrio į šią Lietuvos problemą.

3. Lietuvos konsulatai savo veiklą derino su kitų tautų išeivijos organizacijomis, kiek tai buvo palanku lietuviams. Tam reikėjo diplomatinio jautrumo, subtilumo, kad tie tarpusavio ryšiai nepakenktų ir nenutrūktų.

4. Reikėjo derinti įvairių išeivijos organizacijų veiklos tikslus ir toleruojant skirtinius partinius siekius bei užmojus palaikyti darbingus tarpusavio santykius.

5. Iškilmingais šventiniais atsišaukimais konsulatai stengėsi konsoliduoti visus kovai dėl nepriklausomybės, bent morališkai paremti Lietuvos partizanus.

PAAIŠKINIMAI

Vytautas Abraitis – Amerikos lietuvių tarybos (ALT) atstovas Niujorke, Amerikos lietuvių tautinės sąjungos (ALTS) pirmininkas.

Kazimieras Barauskas – kunigas, laikraščio „Draugas“ redaktorius.

Fortunatas Bogočius – Susivienijimo lietuvių Amerikoje (SLA) pirmininkas.

Jonas Budrys – Lietuvos generalinis konsulas Niujorke.

Kotryna Bulotienė – atcitininkė.

Petras Povilas Daužvardis – Lietuvos konsulas Čikagoje.

Antanas Deksnys – kunigas, atcitininkas.

Stasys Gabaliauskas – „Lietuvių žinių“ redaktorius, Amerikos lietuvių krikščionių demokratų sąjungos (ALKDS) centro komiteto narys.

Pijus Grigaitis – ALT sekretorius.

Plk. Kazys Grinius – Amerikos lietuvių informacinio centro Niujorke steigėjas, „Amerikos balso“ Lietuvių skyriaus darbuotojas.

Jonas Januškis – žurnalistas, savaitraščių „Kelciavis“ ir „Naujoji gadynė“ redaktorius.

Jedrzejewskis – vienas iš lenkų emigrantų bendruomenės veikėjų.

Juozas Kajeckas – Lietuvos pasiuntinybės Vašingtone patarėjas, neoficialus pasiuntinybės stebėtojas Jungtinių Tautų (JT) posėdžiuose Niujorke.

Kazys Karpius – SLA narys, Lietuvai vaduoti sąjungos (LVS) valdybos sekretorius.

Prof. Kazys Pakštas – Lietuvių kultūros instituto įkūrėjas (1941 m.) ir vadovas, ALKDS centro komiteto narys.

Jonas Paukštis – darbo ir socialinės apsaugos tarnėjas nacių okupuotoje Lietuvoje.

Juozas Prunskis – kunigas, Amerikos lietuvių Romos katalikų federacijos (ALRKF) narys, laikraščio „Draugas“ redaktorius.

Jokūbas Robinzonas – advokatas, JAV teisinis patarėjas Niurnbergo procese.

Juozas Sagys – SLA Amerikos lietuvių tautininkų klubo pirmininkas, laikraščio „Vienybė“ redaktorius.

Elžbieta Samienė – ALRKF narė, ALT narė.

Antanas Skirius (Skyrius) – ALRKF narys.

Julius Smetona – Lietuvių tautinės sąjungos (LTS) skyriaus vadovas.

Antanas Starkus – Bendro Amerikos lietuvių fondo (BALF) įgaliotas asmuo.

Ksaveras Strumskis – ALRKF generalinis sekretorius.

Dr. Jurgis Šaulys – Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotas ministras Šveicarijoje.

Leonardas Šimutis – ALT pirmininkas; Lietuvos piliečių taryba oficialiai nebuvo įkurta.

Antanas Vaičiulaitis – „Amerikos balso“ Lietuvių skyriaus darbuotojas, mėnraščio „Aidai“ redaktorius.

Mykolas Vaidyla – ALT išdininkas, „Sandaros“ redaktorius.

Petras Vileišis – ALT rėmėjas.

Povilas Žadeikis – Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotas ministras JAV.

KV – kunigų vienybė.

LITERATŪRA

1. A. Simutis, *Pasaulio lietuvių žinynas*, New York, 1953.

2. V. Širvydas, A. Diržys, A. M. Budreckis, *Susivienijimas Lietuvių Amerikoje. 90-ties metų istorija*, New York, 1976.

3. *Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai. Biografijų žinynas*, Vilnius, 1998, t. 1.

4. *Lietuvių enciklopedija*, Bostonas, 1954, t. 2–4; 1955, t. 6; 1956, t. 7, t. 9; 1957, t. 10–11; 1958, t. 13, t. 16; 1960, t. 21, t. 25–26; 1962, t. 28–29, t. 32; 1965, t. 34–35.